

Läkemedelsrådet

Dokumentet fastställt av Läkemedelsrådet 2018-12-06

Riktlinjerna är senast uppdaterade 2022-07-07

Riktlinjerna giltiga fr o m 2022-09-05 t o m 2024-07-07

Regionala riktlinjer för dosdispenserade läkemedel i öppenvård i Region Skåne

Övergripande syften med riktlinjerna

1. Förtydliga vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att en läkare ska kunna fatta beslut om att erbjuda patienten övergång till dosdispenserade läkemedel.
2. Skapa en samsyn kring tjänsten att dosdispensera läkemedel hos förskrivare, patient/kontaktperson, övrig vårdpersonal, apotek och leverantör av dosdispenserade läkemedel.

Sammanfattande kommentarer och rekommendationer

- Dosdispenserade läkemedel kan vara ett alternativ för att öka patientsäkerheten om
 - patienten behöver hjälp med sin läkemedelshantering
 - andra stöd för att klara läkemedelshantering har övervägts
 - grundmedicineringen är stabil
- E-recept/pappersrecept ska inte användas till patient med dosdispenserade läkemedel så länge kommunikation via Pascal är möjlig
- I samband med övergång till dosdispenserade läkemedel samt minst årligen bör en läkemedelsgenomgång göras
- Förskrivna helförpackningar skickas ej till patienten per automatik utan måste beställas
- Det är viktigt att informera berörda vid akutproduktion av dospåsar
- **För ökad säkerhet, kontrollera vid varje vårdtillfälle om patienten har dosdispenserade läkemedel!**

[Vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel](https://vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel)

Fastställt 2018-12-06

Reviderat 2022-07-07

Giltigt fr o m 22-09-05 t o m 2024-07-07

Bakgrund

Dosdispenserade läkemedel är ett alternativ till den traditionella läkemedelshanteringen för att öka patientsäkerheten för personer med regelbunden och stabil grundmedicinering, som inte kan klara sin läkemedelshantering själva, till exempel på grund av fysiska och/eller psykiska hinder. Systemet innebär att patienten får sina läkemedel förpackade (dispenserade) i små påsar, vanligtvis en för varje doseringstillfälle, oftast för två veckor i taget. Läkemedel som inte kan delas i dospåsar kan i stället levereras som helförpackning (originalförpackning), alternativt hämtas på lokalt apotek. Dosdispenserade läkemedel kan vara aktuella för patienter såväl med som utan kommunalt stöd med sin läkemedelshantering. Dospåsar och beställda helförpackningar levereras från dosapoteket till avtalat leveransställe.

Förutsättningar för att få dosdispenserade läkemedel

Beslut om att en patient ska få sina läkemedel dosdispenserade ska i första hand tas av läkare på den vårdcentral där patienten är listad. Om beslutet tas av någon annan enhet, till exempel inom psykiatri, ska detta ske i dialog med den aktuella vårdcentralen för att klargöra ansvaret för förskrivning av respektive läkemedel.

För att läkaren ska kunna ta ställning till om patienten ska få sina läkemedel dosdispenserade eller ej ska nedanstående fyra grundkriterier vara uppfyllda:

- Patienten behöver hjälp med sin läkemedelshantering.
- Andra stöd att klara läkemedelshanteringen har övervägts, till exempel hjälpmedel som dosett och/eller hjälp av närstående eller kommun.
- Patienten har fått utförlig information om hur tjänsten att få sina läkemedel dosdispenserade fungerar och har gett sitt samtycke. För information se till exempel om vanliga frågor på Apotekstjänsts hemsida [Apotekstjänst \(apotekstjanst.se\)](https://apotekstjanst.se)
- Grundmedicineringen är stabil.

Exempel på läkemedelsbehandling som inte är stabil och därmed olämplig för dosdispensering och då övergång till traditionell läkemedelshantering, tillfälligt eller permanent, av enstaka eller samtliga läkemedel skall övervägas är

- vid dosering efter mätvärde.
- vid dosering som växlar efter patientens tillstånd
- när vid behovsläkemedel överväger.

Studier har visat på risker för konserverad läkemedelsbehandling hos dospatienter.

En läkemedelsgenomgång bör genomföras i samband med övergång till dosdispenserade läkemedel samt återkommande (vanligen årligen). [Läkemedelssäkerhet - Vårdgivare Skåne \(skane.se\)](https://www.skane.se/Varldgivarer/Skane/Lakemedelssakerhet)

[Vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel](https://vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel)

Fastställt 2018-12-06

Reviderat 2022-07-07

Giltigt fr o m 22-09-05 t o m 2024-07-07

För att få sina läkemedel dosdispenserade ska dospatienter ha tillgång till tillräckligt antal dosetter i reserv. Detta för att minska riskerna vid ett eventuellt stopp i leveranserna av dosdispenserade läkemedel, då patientens läkemedel i stället måste delas i dosett.

Boendeform och antal läkemedel ska inte påverka om en patient kan få sina läkemedel dosdispenserade eller ej.

Registrering av ny dospatient

Registrering av ny dospatient ska ske i det webbaserade förskrivningsverktyget Pascal. Ny dospatient registreras med personuppgifter, leveransadress, kontaktuppgifter till kontaktperson med mera. Markera alltid i journalen att patienten har dosdispenserade läkemedel, se handbok för PMO respektive Melior. Om patienten vårdas inom den slutna vården ska manuell kontroll alltid göras huruvida patienten är registrerad i Pascal eller ej och om så antecknas detta i slutenvårdens patientjournal. För mer information om Pascal, se Ineras hemsida inera.se/kundservice/dokument-och-lankar/tjanster/pascal/ eller på Vårdgivare Skåne och sidan om Pascal där vardgivare.skane.se/it/it-stod-och-tjanster-a-o/pascal.

Kontaktperson

Varje dospatient ska ha en kontaktperson, till exempel en anhörig/närstående eller en sjuksköterska på ett boende, inom hemsjukvården, på en vårdcentral eller på en mottagning inom psykiatrin. Det är viktigt att uppgifterna om kontaktperson alltid är aktuella. Det förekommer att patienten är sin egen kontaktperson, men detta rekommenderas ej av patientsäkerhetsskäl. Kontaktpersonen ska fungera som patientens ombud gentemot vården och dosapoteket och ansvara för att all information som kommer från dosapoteket gällande patientens läkemedel, inklusive praktisk hantering, vidareförmedlas till patienten. **När dosapoteket påminner om ställningstagande till förlängning av ett recept ansvarar kontaktpersonen för att meddela aktuella förskrivare.** Kontaktpersonen ansvarar för att dosapoteket meddelas när patienten läggs in på sjukhus, flyttar eller avlider. Detta bör i möjligaste mån ske i Pascal. Kontaktpersonen ska se till att patienten av patientsäkerhetsskäl alltid har Förteckning recept (tidigare dosreceptet) och dosrullen med sig vid inläggning på sjukhus. Vid utskrivning är det sjukhusets ansvar att aktivera patientens dosleveranser. Se även avsnitt Vårdbesök/sjukhusinläggning.

Förskrivning

Receptförskrivning till dospatienter ska ske i Pascal. Detta ger en mer samlad bild av de läkemedel som förskrivits till patienten. Pascal används för att förskriva alla läkemedel (dosdispenserade såväl som helförpackningar), hjälpmedel inom läkemedelsförmånen och CE-märkta varor (till exempel spolvätskor). Ändring av doseringsregim, till exempel tidigareläggning av startdatum för dosdispensering, ändring av intagstidpunkter och ändring från helförpackning till dosdispenserat eller tvärtom ska av patientsäkerhetsskäl företrädesvis göras i Pascal.

Pappersrecept, fax, e-recept eller telefonförskrivningar, ska av patientsäkerhetsskäl inte användas till dospatienter, förutom i yttersta nödfall som reservrutin, då kommunikation via Pascal inte längre är [Vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel](https://vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel)

Fastställt 2018-12-06

Reviderat 2022-07-07

Giltigt fr o m 22-09-05 t o m 2024-07-07

möjlig. Pappersrecept, e-recept och telefonföreskrivningar kräver samtliga manuell omregistrering av dosapoteket. Dessa förskrivningsalternativ är därför mindre säkra.

Läkemedel som förskrivs via e-recept kategoriseras per automatik som helförpackning på Förteckning recept (tidigare dosreceptet). **Läkemedel i helförpackningar skickas ej till patienten per automatik, utan måste hämtas ut på lokalt apotek alternativt beställas från dosapoteket av patienten/kontaktpersonen.**

När en patient nyinsätts på dosdispenserade läkemedel måste befintliga e-recept verifieras/bekräftas. Detta innebär att ansvarig läkare ska bedöma om patienten ska ha kvar läkemedlen och om de i så fall ska dosdispenseras eller expedieras som helförpackning. Att detta görs är mycket viktigt, då dosapoteket inte har tillgång till information om verifiering är gjord eller ej.

Patientens läkemedelslista i Pascal, Förteckning recept (tidigare dosreceptet) samt Receptutskrift Pascal

Vid förskrivning i Pascal samlas patientens recept på dosdispenserade läkemedel såväl som läkemedel i helförpackningar på dokumenten **Förteckning recept** (i första hand avsett för patienter) respektive **Receptutskrift Pascal** (i första hand avsett för vården). Bägge kan skrivas ut och lämnas till respektive mottagare. Receptutskrift Pascal innehåller, utöver recept, även information om till exempel dosapotek, stopptid och leveransadress. Förteckning recept/Receptutskrift Pascal kan ingå som ett av underlagen i kommunal hälso- och sjukvård vid läkemedelshantering i enlighet med de riktlinjer som finns i respektive kommun.

En ändring har skett i Pascal beträffande recept som är slutexpedierade och utgångna eller utgångna med kvarvarande uttag och där den senaste expeditionen gjordes för mindre än tre månader sedan. I vissa fall används dessa läkemedel fortfarande av patienten, men numera visas de endast under Historiska läkemedel, inte i patientens läkemedelslista i Pascal. De ingår inte heller i beslutsstöden, till exempel interaktionskontrollen. En gul informationsruta informerar förskrivaren om att patienten har sådana läkemedel och att det därmed är viktigt att även beakta informationen i Historiska läkemedel.

Dosapoteket bifogar den senaste versionen av **Förteckning recept** med dosrullen till patient/kontaktperson i samband med receptändringar. Dokumentet ger en ögonblicksbild av patientens recept. Förteckning recept är sedan 2017 inte längre en giltig recepthandling, till skillnad från det tidigare dosreceptet. Det innebär att det inte längre går att förskriva för hand på en utskrift av detta dokument och sedan lämna in det på ett apotek (eller faxa) för att få läkemedlet expedierat.

Förnyelse av recept till dospatienter

Sex och fyra veckor före sista stopptid för gällande recept samt i samband med sista leverans meddelar dosapoteket patient/kontaktperson att receptet löper ut och att en uppföljning/ställningstagande till förlängning måste ske via kontakt med förskrivare.

Vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel

Fastställt 2018-12-06

Reviderat 2022-07-07

Giltigt fr o m 22-09-05 t o m 2024-07-07

Läkemedlet dosdispenserar endast så länge receptet är giltigt, vilket innebär att dispenseringen kan upphöra mitt i en dosrulle. Det är därför viktigt att förnya de recept som ska förlängas i god tid innan receptet går ut.

Dossortiment

Dosapotekets val av läkemedel grundas bland annat på rekommenderade läkemedel (till exempel Skånelistan och dess bakgrundsmaterial), kostnadseffektivitet, dispenserbarhet, beställningsfrekvens och krav på generiskt utbyte (TLV). På grund av produktionstekniska skäl och hållbarhetsskäl (fukt- och ljuskänslighet) kan vissa läkemedel inte dosdispenserar. Notera att dossortimentet inte sällan omfattar flera styrkor. Förskrivning av halva tabletter är därför oftast inte nödvändig och bör också undvikas av patientsäkerhetsskäl (kräver manuell omregistrering). Dosortimentet framgår i Pascal.

Stopptid, produktion, expedition och leverans

Förloppet vid förskrivning och så kallad ordinarie produktion och leverans är i princip upplagt enligt följande schema:

Dag 0	Stoppdag/stopptid	Sista dag som förskrivningsändringar kan göras för att dessa ska komma med i nästa ordinarie leverans (vanligtvis var 14:e dag), förutsatt att de gjorts före stopptid, klockan 13.00. Varje patient har en unik stoppdag, se Pascal.
Dag 1	Produktionsdag	
Dag 2	Leveransdag	Leverans sker senast klockan 16.00.
Dag 3*	Första dosdag (första ätdag)	Dag då förskrivet läkemedel kan administreras från och med morgondos. *Observera! Av praktiska och patientsäkerhetsmässiga skäl ligger första dosdagen oftast några dagar efter leveransdagen.

Dosdispenserade läkemedel produceras normalt i dosrullar med dospåsar för två veckors förbrukning. Vid särskilda skäl kan dospåsar för en veckas förbrukning väljas. Produktion av dosrullar för längre tid än två veckors förbrukning är möjlig, till exempel i samband med semester eller av andra skäl, men endast under förutsättning att läkemedlens hållbarhet i dosförpackningen är tillräcklig.

När dosdispensering av läkemedlet inte är möjlig eller när förskrivningen gäller ”vid behov” kan dosapoteket, efter beställning från patient eller kontaktperson, expediera läkemedlet i helförpackning. Observera att det endast är dosapoteket som kan expediera de läkemedel som står som dosdispenserade på dosreceptet. Övriga läkemedel kan däremot expedieras av vilket apotek som helst (inklusive dosapoteket).

Leverans sker till avtalade leveransställen. Region Skåne har godkänt ett antal så kallade utlämningsställen (apotek, livsmedelsbutiker med flera). Dessa används i första hand av så kallade privata dospatienter (utan kommunalt stöd med sin läkemedelshantering).

Kommunerna har i de flesta fall tecknat egna leveransavtal direkt till särskilda boenden och hemsjukvården.

Vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel

Fastställt 2018-12-06

Reviderat 2022-07-07

Giltigt fr o m 22-09-05 t o m 2024-07-07

Om patienten behöver extra dosrullar eller tillfällig leverans till ett annat av leverantörens utlämningsställen, till exempel i samband med semester, är detta möjligt. Beställning av detta kan ske via Pascal, telefon eller mejl. **Dessa beställningar ska av patientsäkerhetsskäl göras av person kopplad till vården.** Ska en patient vara bortrest under en längre period än vad dosapoteket av hållbarhetsskäl kan dispensera för, är det viktigt att patienten i stället får helförpackningar som täcker bortavaron samt att förskrivaren kommunicerar detta med patient/kontaktperson och ser till att patienten får status ”vilande”, så att inga dosrullar skickas ut i onödan.

Beställning och leverans av akuta läkemedel

Vid förskrivningsändring tar förskrivaren ställning till när ändringen ska träda i kraft, akut eller vid nästa ordinarie leveranstillfälle. **Om förskrivningsändringen måste träda i kraft akut, är det mycket viktigt att ansvarig kontaktperson informeras och att man gemensamt tar beslut om lämpligaste distributionsväg.** Det är inte ovanligt att akutproducerade dosrullar aldrig hämtas ut på utlämningsställena, vilket innebär såväl en patientsäkerhetsrisk som onödiga kostnader.

För dospatienter med hemsjukvård ska akuta behov om möjligt lösas via uthämtning från kommunalt läkemedelsförråd fram tills dess att ordinarie dospåsar kan levereras. Vid till exempel akuta infektioner, då läkaren bedömt att behandling måste påbörjas samma dygn, hämtas antibiotika ut i hel kur från förråden. Registrering av ordinationen sker i Pascal och LF (”läkemedelsförråd”) skrivs in i kommentarsfältet till apoteket. För övriga patienter gäller att akuta korta kurer ska förskrivas som helförpackningar. Dosapoteket dispenserar aldrig korta kurer med antibiotika, eftersom behandlingen ska påbörjas omgående.

Akuta beställningar av dosdispenserade läkemedel som görs före klockan 13.00 levereras redan nästföljande dag. I förhållande till så kallad ordinarie produktion och leverans försvinner den så kallade Produktionsdagen (”Dag 1” ovan). Beställningar på lördagar, söndagar eller helgdagar räknas som gjorda på nästföljande vardag. Helförpackningar kan, efter beställning, också levereras akut från dosapoteket. Om dessa inte finns i lager kan dock leveransen ske en dag senare, efter överenskommelse. Helförpackningarna kan även hämtas ut från lokalt apotek.

En akutleverans av dosdispenserade läkemedel innebär i normalfallet att patientens samtliga dosdispenserade läkemedel levereras på nytt. Om den akuta förskrivningen endast avser tillägg av ett läkemedel, kan dosapoteket, efter bedömning av eventuella patientsäkerhetsrisker, i vissa fall leverera läkemedlet i form av tilläggspåsar.

Akuta beställningar av dosdispenserade läkemedel innebär ny dygnskostnad för läkemedel och dispenserering för de aktuella dagarna. De innebär också en extra kostnad för leverans vid direktleverans till boenden. Även vid akuta beställningar av helförpackningar, det vill säga beställningar som görs mellan ordinarie leveranser av dosdispenserade läkemedel, debiteras en extra kostnad för leverans.

Vårdbesök/sjukhusinläggning

Vid samtliga vårdbesök ska Förteckning recept (tidigare dosreceptet) medfölja patienten. Detta för att uppmärksamma vården om att patienten har dosdispenserade läkemedel. Då patienten läggs in på sjukhus ska även dosrullen tas med.

Vid längre inläggning kan tillfälligt uppehåll göras i dosdispenseringen. Vårdande avdelning kontrollerar i Pascal att uppehåll är registrerat. Utskrivande läkare från slutenvård ansvarar för att patienten i förekommande fall reaktiveras i Pascal och att alla medicinändringar registreras i systemet. Vid utskrivning ska patienten förses med en mindre men nödvändig mängd läkemedel som räcker fram tills dess patientens dosdispenserade öppenvårdsdoser respektive helförpackningar av läkemedel kan levereras. Om tilläggsåsar ska produceras för att komplettera ordinarie dospåsar, är det viktigt att patienten får sin ordinarie dosrulle med sig hem från sjukhuset.

I vissa fall, till exempel om patientens tillstånd är instabilt, kan tillfällig övergång från dosdispenserat till helförpackat läkemedel vara motiverat. Oftast behövs då endast en liten förpackning. Vid ett eventuellt beslut om att helt avsluta tjänsten med dosdispenserade läkemedel är det av patientsäkerhetsskäl mycket viktigt att kontaktpersoner/boendet informeras i samband med förändringarna.

Avvikelse rapportering

Avvikelse rapporteras direkt till aktuell dosleverantör samt i relevanta fall till aktuell vårdgivare, se apotekstjanst.se/dos/ eller direkt apotekstjanst.se/dos/sjukvard/avvikelseanmalan/

Kostnad

Tjänsten att dosdispensera läkemedel i öppenvård finansieras centralt av Region Skåne via ett regionalt avtal med aktuell dosleverantör. Detta avtal omfattar inte så kallad egen-/privatfinansierad dos.

För patienter med dosdispenserade läkemedel gäller samma regler för högkostnadsskydd som för patienter med vanliga recept.

Det finns möjlighet att ansöka om delbetalning. Betalningen administreras av Svea Bank. För mer information, se apotekstjanst.se/dos/patient/betalningar/ och svea.com/se/sv/foretag/finansiering/apotekstjanst

[Vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel](https://vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel)

Fastställt 2018-12-06

Reviderat 2022-07-07

Giltigt fr o m 22-09-05 t o m 2024-07-07

Kontaktuppgifter till aktuellt dosapotek

Hemsida: apotekstjanst.se/dos/

Förskrivare, medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) eller sjuksköterska vid särskilt boende:
telefonnummer 010-221 69 70 eller kundtjanst@apotekstjanst.se

Privatperson: telefonnummer 010-221 69 70 eller kundtjanst@apotekstjanst.se

Riktlinjerna är reviderade av Område läkemedel och ursprungligen utarbetade av:

Område läkemedel i Region Skåne och Terapigrupp Äldre och läkemedel i samverkan med dosleverantör och representanter för de skånska kommunerna.

Revidering 2020-10-20 omfattar förutom redaktionella ändringar eller förtydliganden:

Tillägg under avsnitt dossortiment:

Dosapotekets val av läkemedel grundas bland annat på rekommenderade läkemedel (Skånelistan), kostnadseffektivitet, dispenserbarhet, beställningsfrekvens och krav på generiskt utbyte (TLV).

Tillägg under avsnittet kostnad:

Detta avtal omfattar inte så kallad egen-/privatfinansierad dos.

Revidering 2021-06-17 omfattar förutom redaktionella ändringar eller förtydliganden:

Generellt

Ordination har ersatts med förskrivning i hela dokumentet för att förtydliga att Pascal är ett förskrivningsverktyg för recept, inte ett ordinationsverktyg.

Patientens läkemedelslista i Pascal, Förteckning recept (tidigare dosreceptet) samt Receptutskrift Pascal

Förtydligande gällande beslutsstöden: recept som går ut flyttas numera direkt till Historiska recept vid utgång, oavsett när de slutexpedierats, vilket kan innebära att patienten fortfarande använder läkemedlet. Historiska recept omfattas ej av beslutsstöden för aktuella läkemedel, till exempel interaktionskontrollen.

Revidering 2022-07-07 omfattar förutom redaktionella ändringar eller förtydliganden:

Generellt:

Namn och kontaktuppgifter ändrade till aktuell dosleverantör Apotekstjänst från tidigare leverantör Svensk Dos, samt ändring av kreditgivare från Payex till Svea Bank.

[Vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel](https://vardgivare.skane.se/Vardriktlinjer/lakemedel)

Fastställt 2018-12-06

Reviderat 2022-07-07

Giltigt fr o m 22-09-05 t o m 2024-07-07

Kontaktperson för patienten: Tillägg om att det är viktigt denna kontaktpersons uppgifter uppdateras vid förändringar.